

DE PIRLS-RESULTATEN 2016: (RE)ACTIE(S) VAN DE ONDERWIJSINSPECTIE

Ook de onderwijsinspectie nam begin december 2017 kennis van de teleurstellende PIRLS-resultaten voor begrijpend lezen. Zie https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/progress-in-international-reading-literacy-study-pirls#Resultaten_PIRLS_2016

Intussen ondernam de onderwijsinspectie al enkele acties en ook voor volgend schooljaar staan er projecten op stapel.

1) Algemeen

Naar aanleiding van de weinig opbeurende PIRLS-resultaten begrijpend lezen zette de onderwijsinspectie van december 2017 tot februari 2018 volgende stappen:

- een analyse van de jaarlijkse doorlichtingen met het leergebied Nederlands in de doorlichtingsfocus
- een screening van de doorlichtingsverslagen voor dit domein binnen het leergebied Nederlands
- een inhoudelijk gesprek met experts over het PIRLS-onderzoek
- een overleg met de pedagogische begeleidingsdiensten
- het ontwikkelen van een visie op de stimulerende en controlerende rol die de onderwijsinspectie kan opnemen om de kwaliteitsdaling te kenteren
- de voorbereiding van een actieplan voor volgend schooljaar

2) Analyse doorlichtingen

De jaaroverzichten van de Onderwijsspiegels 2012 - 2017 geven volgend beeld:

Resultaten kleuteronderwijs, Nederlands in de focus

SCHOOLJAAR	AANTAL	VOLDOET	VOLDOET_NIET	
2012-2013	179	147	32	82%
2013-2014	178	143	35	80%
2014-2015	118	97	21	82%
2015-2016	111	89	22	80%
2016-2017	99	82	17	83%

Resultaten lager onderwijs, Nederlands in de focus

SCHOOLJAAR	AANTAL	VOLDOET	VOLDOET_NIET	
2012-2013	157	143	14	91%
2013-2014	172	146	26	85%
2014-2015	99	86	13	87%
2015-2016	112	102	10	91%
2016-2017	86	73	13	85%

Als we ervan uitgaan dat de ontwikkeling van de Nederlandse taalvaardigheid van cruciaal belang is in het kleuter- en leerplichtonderwijs, dan is elke 'voldoet niet' voor dit leergebied er een te veel. In de kleuterafdelingen stellen we procentueel gezien meer onvoldoendes vast dan in de lagere afdelingen. Dit stemt tot nadenken. In het lager onderwijs vallen procentueel minder scholen uit, maar er blijven tekorten.

3) Screening doorlichtingsverslagen 2016-2017

In het schooljaar 2016-2017 werd geen enkele 'onvoldoende' voor Nederlands gedelibereerd in het eindadvies: acht scholen met een onvoldoende voor Nederlands kregen een beperkt gunstig advies, vijf scholen kregen een ongunstig advies.

De onderwijsinspectie onderzoekt en beoordeelt het leergebied Nederlands steeds als een geheel. Er is geen specifieke focus op één domein (bv. begrijpend lezen) binnen het geheel van de eindtermen. De scholen krijgen in het doorlichtingsverslag feedback over het geheel.

Een screening van een 60-tal deelverslagen in het lager onderwijs van het schooljaar 2016-2017 leverde de volgende meest voorkomende negatieve uitspraken op voor het leergebied Nederlands:

Voor de 'evaluatiepraktijk'

- onvoldoende evenwichtig
- alleen sprake van genormeerde toetsen voor spelling en technisch lezen
- kwaliteit van foutenanalyses wisselend
- analyse leidt onvoldoende tot ondersteuning van de leerlingen
- geen analyse van netgebonden eindtoetsen als element van interne kwaliteitszorg

Voor de 'onderwijstijd'

- onderwijstijd onevenwichtig verdeeld over de domeinen
- onderwijstijd gaat verloren door zwak klasmanagement
- te weinig onderwijstijd voor Nederlands

Voor de 'deskundigheidsbevordering'

- weinig of geen nascholing / nascholing is beperkt tot zorgleerkrachten

Voor het 'onderwijsaanbod'

- gebruik van onderwijsleerpakket:
  - door aanpassingen aan of een combinatie van pakketten is er een gebrek aan volledigheid of consistentie
  - het bewaken van de volledigheid gebeurt via een digitaal planningsdocument, niet op basis van het leerplan; de klemtoon ligt te veel op verantwoording
  - men vertrouwt vaak blindelings op het onderwijsleerpakket voor het evenwicht, voor de graduele opbouw en verticale samenhang
- leerkrachtafhankelijke verschillen
- klemtoon op technische vaardigheden, vaak geïsoleerd aanbod hiervan
- aandacht voor strategieën en gebruik van functionele taaltaken is wisselend: aandacht voor verwoorden van het denkproces door leerlingen komt soms (!) voor

- weinig intentioneel nastreven van interculturele gerichtheid
- initiatieven voor leesbevordering:
  - beperkte variatie aan leesvormen: forumlezen, tutorlezen, gerichte opdrachten
  - effecten zijn niet altijd zichtbaar, teams reflecteren hier weinig over
- geen bijsturing van het aanbod voor begrijpend lezen op basis van outputgegevens

Voor de 'leerbegeleiding'

- een aantal scholen zetten in op brede beeldvorming, basiszorg en binnenklasdifferentiatie (volgens methode), samenwerking met externen
- in sommige scholen is er een gebrek aan doelgerichte basis- en of verhoogde zorg, gebrek aan handelingsbekwaamheid, kennis over binnen klasdifferentiatie, taalverwerving
- leerkrachtafhankelijke verschillen
- gebruik van foutenanalyses blijft beperkt
- een aantal scholen rekenen op begeleiding door ouders/externen

Conclusie

De screening leert ons dat de onderzoeken van het leergebied Nederlands weliswaar in zeer beperkte mate tot negatieve beoordelingen of negatieve adviezen leiden, maar toch veel opmerkingen genereren die nauw samenhangen met een zwakke beleidsvoering/kwaliteitsontwikkeling. De opmerkingen overschrijden het domein begrijpend lezen. Exemplarisch hiervoor is de vaststelling dat scholen eigenlijk 'blind' varen. Ze nemen weinig initiatieven om de volledigheid en het niveau van de leerplandoelen (ET) te evalueren. Ze hebben geen zicht op de mate waarin ze slagen in hun maatschappelijke opdracht en de eindtermen bereiken met hun leerlingen.

Wij hopen als onderwijsinspectie dat scholen met de opmerkingen uit de doorlichtingsverslagen aan de slag gaan en niet alleen voor een bepaald domein of leergebied actie ondernemen, maar dit beleidsmatig oppakken. Binnen onze nieuwe aanpak van Inspectie 2.0 staat dit uitgangspunt centraal.

4) Wat leren we uit PIRLS 2016 en ander onderzoek?

Tijdens een verdiepende gedachtewisseling tussen professor emeritus Jan Van Damme, de leergebiedgroep Nederlands en andere betrokkenen van de onderwijsinspectie (21/12/2017) zoomden we dieper in op evoluties en vergelijkingen met andere landen. Hieruit onthouden we dat het Vlaamse basisonderwijs tekortschiet op het vlak van deskundigheid om onder andere begrijpend lezen aan te leren, maar ook op het vlak van kwaliteitsontwikkeling en beleidsvoering op schoolniveau. Met de tegenvallende resultaten van de peiling wiskunde vers in het geheugen en doordrongen van de kracht van Inspectie 2.0 om de verantwoordelijkheidszin en het beleidsvoerend vermogen van scholen te versterken, nemen we ons als onderwijsinspectie voor om omzichtig te werk te gaan bij onze plannen om volgend schooljaar acties te ondernemen om 'leesvaardigheid' onder de aandacht te brengen.

5) Planning

Januari - februari - maart 2018

Op korte termijn willen we de PIRLS-resultaten naast die van de leergebiedgroep wiskunde (zie peilingen) leggen om parallellen of generieke elementen te bepalen.

In deze periode willen we graag in overleg gaan met collega's uit de begeleidingsdiensten.

Ook met buitenlandse (Nederlandse en andere) onderwijstoezichthouders van landen waar leesvaardigheid sterk scoort, willen we van gedachten wisselen.

We willen met de onderzoekers in contact blijven om nieuwe resultaten te kunnen opvolgen.

We willen een visie op onze aanpak vastleggen die coherent is met Inspectie 2.0 en zo vermijden dat onze acties tot negatieve effecten leiden.

We willen afdelen met het departement en het kabinet van de minister of onze visie op de te zetten stappen coherent is met de beleidsverwachtingen.

April 2018

In deze periode geven we invulling aan de volgende stappen. Er zijn verschillende mogelijke doelstellingen en opties. Qua doelen kunnen we focussen op onze stimulerende en/of controlerende of onderzoekende rol. We kunnen extra aandachtspunten (kritische kenmerken) opnemen tijdens de doorlichtingen die specifiek gericht zijn op begrijpend lezen, of de aandacht breder opentrekken en bijvoorbeeld het leergebied wiskunde toevoegen. We kunnen focussen op kwaliteitsontwikkeling of andere aspecten in deze leergebieden ... Kortom: op basis van onze gesprekken in januari - februari - maart 2018 zullen we tot een prioritering en plan van aanpak komen voor het schooljaar 2018-2019.

Mei - juni - juli 2018

Ontwikkeling van aanpak, voorbereiding, communicatie ...

September 2018 - juni 2019

Uitvoering van de acties, rapporteren, communiceren, verdere opvolging.

De onderwijsinspectie

Februari 2018

Voor vragen of bedenkingen: contacteer coördinerend inspecteur els.vermeire@ond.vlaanderen.be